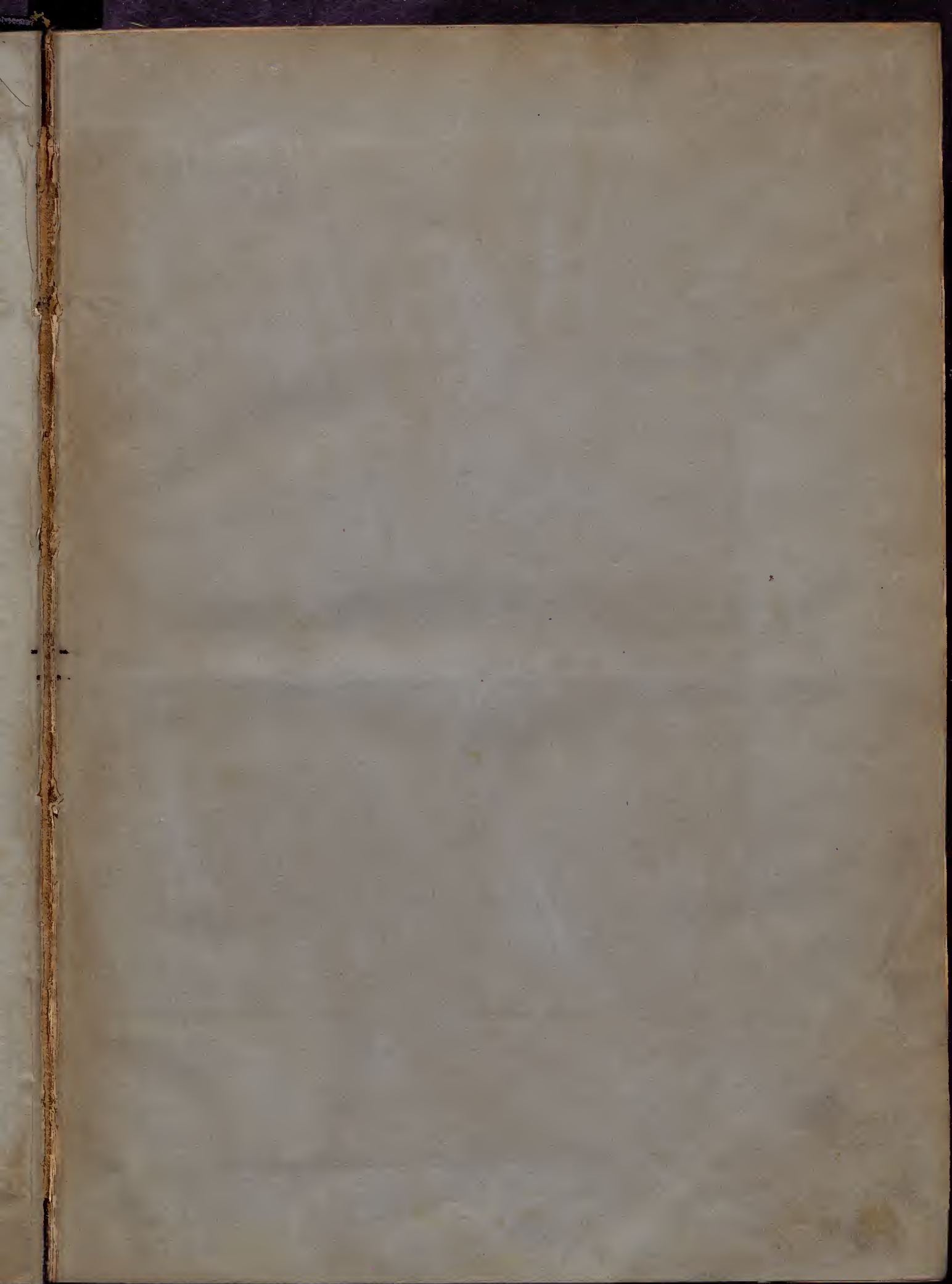
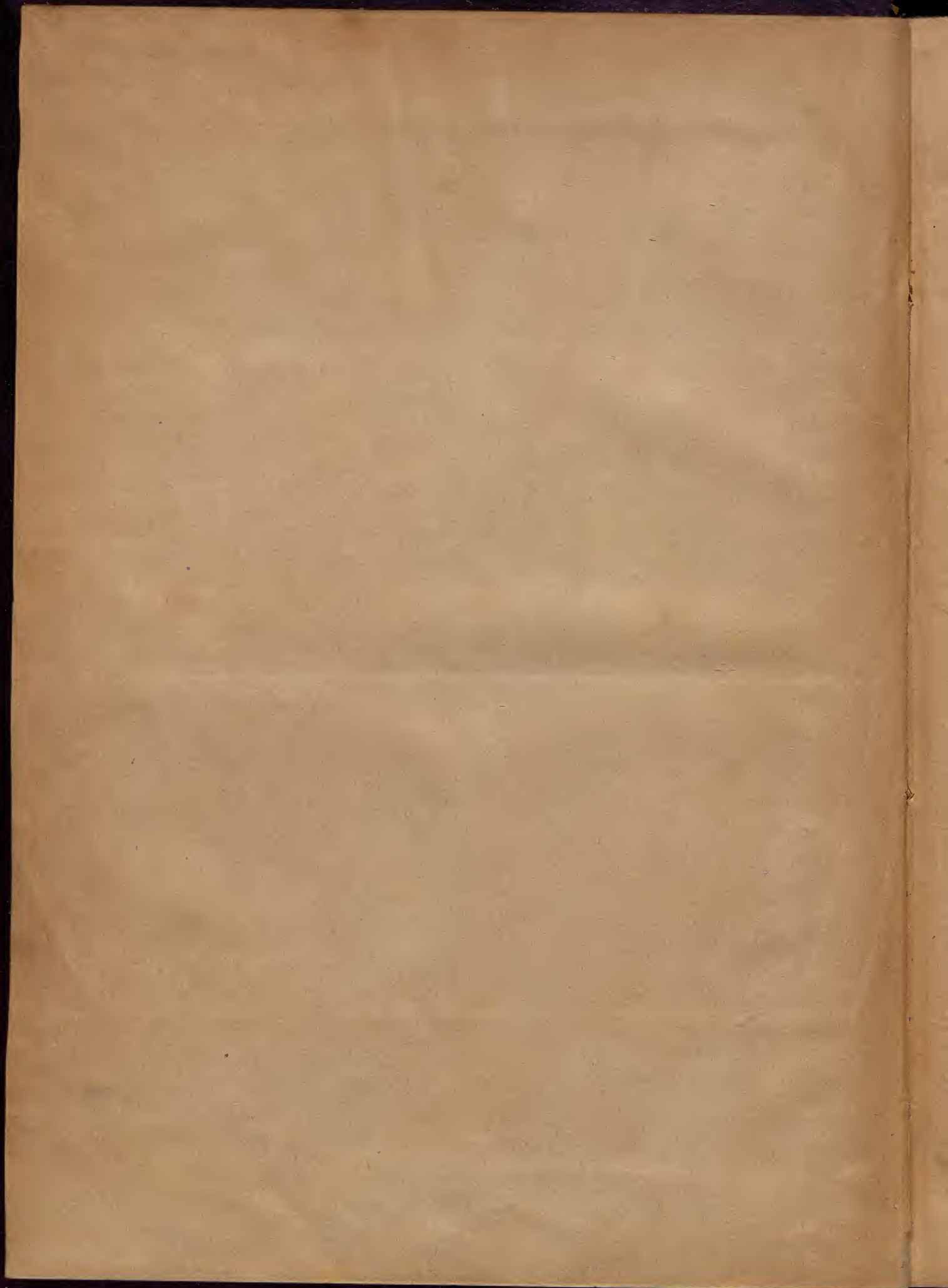

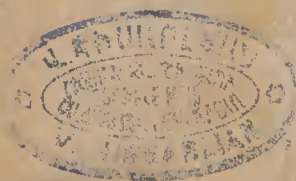
575

L. I. 4

No 2

ԹԱՏՐՈՆ

ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ

1 ՅՈՒՆԻՍ 1877

ՆՈՐ ՇԱՐ. Ս. ՇՐՋԱՆ

ԹԻԻ 4

Ա 2 Դ

Ահաւասիկ այս օրէն սկսեալ ԹԱՏՐՈՆ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ վերստին կը ներկայանայ իւր փոքրիկ ընթերցողաց նոր տնօրէնութեամբ և նոր խմբագրութեամբ :

Անոնք՝ որ իրենց բաժանորդութեամբը պիտի պատուեն սոյն հանդէսը, պիտի տեսնեն թէ, որչափ 'ի սկզբան պարագաները կը ներեն, հրատարակչաց կողմէն ամեն ջանք ի գործ դրուած է այնպիսի նիւթեր ընտրել, որ աղայոց մտաւոր կարողութեան և ընդունակութեան համապատասխանեն :

ԹԱՏՐՈՆ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ պիտի հրատարակուի մաքուր տպագրութեամբ, ընտիր թղթի վրայ և զանազան գեղեցիկ պատկերներով զարդարուած : Առհասարակ պիտի պարունակէ փոքրիկ տղայոց, պատանեկաց և սլառանուհեաց համար պարզ ոճով շարագրուած բարոյական պատմութիւններ, միտք բացող հրահանգներ, զանազան գիտութեանց վերաբերեալ նախնական ծանօթութիւններ, բարոյական դասեր, խրատներ, Հին և Նոր կտակարանէն պատուէրներ և պատմութիւններ, առակներ, առածներ, երգեր, խաղեր, հանելուկներ, և այլն :

ԹԱՏՐՈՆ ԲԱՐԵԿԱՄ ՄԱՆԿԱՆՑ պիտի հրատարակուի իւրաքանչիւր ամսոյ 1 ին և 16 ին : Տարեկան 24 թերթի գինն է կանխիկ 1 մէծիտ արծաթ Կ. Պօլսոյ հա-համար . իսկ չըջակայ գիւղերուն և դաւառաց համար բաժանորդք պարտին վճարել մէկ քառորդ մէծիտ աւելի, բոսթայի ծախքը մէջն ըլլալով :

Հանդիսիս առաջին թիւն անյապաղ ետ չտուող կամ չդարձնող մէկը բաժանորդ պիտի համարուի, նկատելով որ՝ այս հրատարակութիւնն ուրիշ օրաթերթերու համաներով մէկ թերթին կորուստն ամբողջ մէկ տարուան շարի կորուստը կը նշանակէ :

Հրատարակիչք՝ առանց ժամանակիս պայմաններուն միտ դնելու, ամեն զոհողութիւն յանձն առած են սոյն թերթին հրատարակութեան մասին, յուսալով որ ծնողք ալ իրենց կողմէն ամեն քաջալերութիւն չզլանալով, սոյն կարևոր հանդիսիս հետզհետէ կատարելագործուելուն համար պէտք եղած միջոցները պիտի հայթայթեն :

Ստորագրութեան տեղն է Կ. Պօլիս Եէնի-ճամի Զիլինկիրէր ճատտէսի թիւ 2, Ս. Դ. և Եազմաճեան գրատունը :

Զուրբ Գետուհեցաւ եւ զնաց բռնեց անպիտան տղան

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՎԵՊԵՐ

ՈՐԲ ՏՂԱՆ

Մայրաքաղաքէս քիչ հեռուն Մագըր-գիւղ՝ Թագուհի Խաթունն անունով պա-ռաւ կին մը կար, որ տանը մէջ միամի-նակ մնացեր էր իւր մէկհատիկ տղան մեռած ըլլալով։ Աղքատութիւնը մէկ կողմէն նեղելով, միւս կողմէն տղուն կսկիծը վրայ դառնալ խեղճ կնկանը ձախ (սօլ) թեւն 'ի վար իջաւ։ Սակայն որով-հետեւ սրտոտ կին մ'էր, չէր երթար մուրալ, այլ կ'երթար աղգային որբանո-ցէն պզտիկ որբ տղաք կ'առնէր և ամ սական մը ստանալով զանոնք կը մեծցը-նէր։ Շատ անգամ այն որբերէն երեք չորս հատ կը գտնուէր քովը, և բուն իրեն զա-ւակացը պէս հոգ կը տանէր անոնց։ Երբ այն որբերը եօթը տարու կ'ըլլային, կը տանէր զանոնք որբանոցը կը յանձնէր նորէն, որովհետեւ ալ այն տարիքէն ետք դպրոցը կը մտնէին, հետեւաբար Թագուհի Խաթունին ալ ամսականը կը կտրէր։ Ամեն անգամ որ այն պզտիկ

որբերէն մէկը որբանոցը կը դարձնէր, խեղճ կնկան սիրտը կ'եղնէր։ Լալով զա-նոնք կը պազնէր և աչքն արցունքով տուն կը դառնար։

Օր մը եօթն ամսու տղեկ մը բերին, որուն կաթնտուն (սիւտանա) նոր մեռեր էր։ Այս տղեկն այնչափ նիհար (ղայիֆ), այնչափ տկար էր որ տեսնողը կը կար-ծէր թէ երկու օրէն աւելի չապրիր։ Թագուհի Խաթունը գիշեր ցորեկ անոր այնպէս հոգ տարաւ, անոր այնչափ աղ-ւոր թաներ (չօրպա) և մսի ջուրեր եփեց կերցուց որ խեղճ տղեկը ինքզինքը գը-տաւ և պզտիկ աղւոր տղայ մ'եղաւ։ Ա-նունը Տիգրան էր, և այնչափ խելօք այնչափ բարի էր որ Թագուհի Խաթուն չկրցաւ անորմէ զատուիլ, երբ Տիգրան եօթը տարեկան եղաւ և վերակացունե-րըն եկան Թագուհի Խաթունին տունը որ Տիգրանը որբանոց տանին։ Տիգրան Թա-գուհի Խաթունին ճիտը նետուեցաւ և և շատ աղաչեց որ ղինքը անոնց ձեռքը չտայ։ «Սիրելի մայրիկս, կ'ըսէր անոր, ղիս քովդ պահէ, ես կ'աշխատիմ և կե-րած հացիս ստակը կը հանեմ, քեզի ծանրութիւն չեմ ըլլար։» Թագուհի

Խաթունը որ աչքէն աւելի կը սիրէր այն տղան, վերակացուներուն ըսաւ որ եթէ տղան քովէն առնեն՝ ինքը կը մեռնի:

Ուստի վերակացուները, տղան և Թագուհի Խաթուն ելան որքանոցը հոգաբարձուներուն գացին, և հոն Թագուհի Խաթուն անոնց առջև խօսք տուաւ որ այն տղան մինչև քսան տարու իւր քսակէն (քէսէ) կերցնէ և մեծցնէ: Տղան երբ տեսաւ որ չպիտի դատուի Թագուհի Խաթունէն, նորէն անոր ճիտը նետուեցաւ, և այնչափ ուրախ էր որ խենդի պէս ըրածը չէր դիտեր: «Հոգ մի ընէր. մարիկա, կըսէր անոր, քեզի համար շատ ստակ պիտի վաստակիմ երբ որ մեծնամ. իսկ հիմա, որքանոցէն եկած աղբարիկները և քուրիկները խնամելու պիտի օգնեմ քեզի:»

Տիգրան թաղին տղոցը հետ դպրոց կ'երթար, և որովհետեւ շատ փափաք ունէր որ մօրն հաճելի ըլլայ, քիչ ատենի մէջ կարգալ և գրել սովորեցաւ: Դպրոցէն դարձած ատեն Թագուհի Խաթունին ցուցըցած դործերը կը կատարէր, և փողոցներէն երկաթի կտորուանք կը ժողվէր: Այն երկաթի կտորուանքը տալին երկու անգամ ծախելով՝ Թագուհի Խաթուն նստած տանը վարձը (քիրա) կը վճարէր: Տիգրանին ընկերները կիրակի օրերը չէին ուզեր հետը խաղալ, որովհետեւ Տիգրան ալ շաբթու մէջ բնաւ խաղալ չէր ուզեր: Այն տղոցը մէջ մանաւանդ մէկ հատ մը կար որ միշտ կը չեխէր Տիգրանը, և առաջ կը կանչէր անոր որպէս զի սիրտը ծակէ: Կը նախանձէր (խսխանմիշ ըլլալ) որ այնքան աղքատ տղեկ մը իրմէ շատ աւելի բան դիտէ: Երբոր կերակի օրը եկեղեցիէն ելնելուն կամ ճամբան անոր հանդիպէր, ետեէն կը պօռար. «Է՛, ինձի նայէ, պապու՛ւկ, ինձի նայէ, պապու՛ւկ:»

Տիգրան անոր ըսածը լսելով երբեմն կուլար, բայց բնաւ պատասխան չէր տար:

Տօն օր մը Տիգրան շատերուն պէս գընաց իրիկուան դէմ ծովուն եզերքը պըտըտիլ: Անդիէն ձի մը բրդաւ և սկսաւ շիտակ նաւամատոյցը (իսկէլէ) վազել: Նաւամատոյցին վրայ եղողները բոլորն ալ վախցան և սկսան անդին առդին փախչիլ, և ա՛յնպէս իրարու զարնուեցան որ շատերը ծովն ինկան: Այն խել մը ձայներուն մէջ Տիգրան ճանչցաւ այն տղուն ձայնը որ միշտ զինքը կը նախատէր: Վազեց ծովուն եզերքը և տեսաւ որ տղան ջուրին մէջ կը տապալկուի և բոլոր ուժովը կը պօռայ: «Հասէք, ահա կը խեղդուիմ, կը խեղդուիմ:»

Տիգրան իսկոյն լաթերն հանեց, և որովհետեւ աղէկ լողալ (եկեղմէք) դիտէր, ջուրը նետուեցաւ և գնաց բռնեց անպիտան տղան որ արդէն ջուրին տակը դացեր էր և քիչ մ'ետք նաւամատոյցին տակ պիտի երթար մնար: Տղան առաւ եզերքը (խըյը) բերաւ, և վրան հագուեցաւ: Բոլոր հոն եղողները ծափ զարկին վեհանձն Տիգրանին քաջասրբաւորութիւնը տեսնելով. սակայն իւր միւս ընկերները որ հոն կը գտնուէին՝ ըսին:

«Աղէ՛կ ինքզինքդ վտանդի դրիր այնպիսի տղու մը համար որ միշտ քեզնա խստելէ ուրիշ բան չընէր:»

— Հապա խեղճ մայրը որչափ պիտի կսկծար, չէ՞ք մոտածեր դուք: Ասկէ զատ, մեր վարդապետը եկեղեցին քարոզ տուած ատեն չը՞սէր թէ չարիքի փոխարէն բարիք ըրէք դուք:

Երբ Տիգրան լաթերն հագաւ, ազատած տղուն առջևն ինկաւ տարաւ, որ պաղէն և վախէն ա՛յնպէս փայտ կտրեր էր որ հաղիւ (կիւճպէլա) կընար քալել:

Տղուն հայրը դերձակ (թէրդի) էր, երբ իմացաւ որ իւր տղան այնպիսի մեծ վտանգէ մը ազատուի է, ուղեց որ Տիգրան ընթրիքն (իրիկուան ճաշ) իրենց հետ ընէ: Ընկերն իրեն ըսաւ.

«Անհոգ եղիր, սիրելի Տիգրանս, ա՛լ քեզ չպիտի նեղեմ. դուն ինձի ընտիր դաս մը տուիր, ես ալ քեզի պէս բարի պիտի ըլլամ, ես ալ քեզի պէս խելքս միտքս դպրոցին պիտի տամ որպէս զի յառաջ երթամ»:

Խօսքը բռնեց: Ամեն կիրակի Տիգրանին հետ իւր հօրը տունը կը ճաշէին: Երբ դպրոցէն ելան, դերձակը սիրով սուրբեցուց իւր արհեստը (ղէնաաթ) Տիգրանին, որ քիչ ատենի մէջ բաւական ստակ շահեցաւ, և երկու տղայք ընտիր բարեկամներ մնացին մինչև վերջը, և երբէք իրարու հետ չաւրուեցան:

ՉՈՒՍԱՐԻՍԻ ԽԱՂԵՐ

Մեր պղտիկ ընթերցողաց կը խոստանանք երբեմն զուարճալի խաղեր սուրբեցնել իրենց, այն պայմանով որ իրենք ալ չառնեն անցնին, այլ իրենց պարագայ և զբօսանքի ժամերուն մէջ ի գործ դնեն, երբ տեղն ու ժամանակը կը ներէ: Ասկէ զատ հոգ պիտի տանինք այնպիսի խաղեր ընտրել, որ իրենց անձին կամ ուրիշին փաստը չբերելէն զատ՝ իրենց մտաց կամ բարոյականին վրայ ալ գէշ ներգործութիւն մը չընէ:

Ահաւասիկ այս խաղը որ շատ պարզ ու դիւրին է: Տասնոց կամ քսաննոց պղինձ մը առ, սեղանի մը եզերքը դիր, այնպէս որ կէսը դուրսը մնայ կէսն ալ սեղանին եզերքը, վար չիյնալու չափ եզերքը (քէնարը) դիր. սեղանէն երեք չորս քայլ (ատըմ) հեռի կեցիր, ձախ (սօլ) ձեռքովդ մէկ աչքդ գոցէ և շուտով քալելով դնա աջ ձեռքի մէկ մատիդ ծայրովդ դպչէ այն դրամին և նայէ թէ կրնա՞ս դրամը վար ձգել. սակայն, ինչպէս որ ըսինք, դարձեալ կ'ըսենք, մատիդ ծայրովդ միայն պիտի դպչիս և չէ թէ ամբողջ մատովդ: «Այս ալ բա՞ն մ'է»

ըսի ինձ առաջարկողին, բայց երբ փորձեցի, տեսայ որ շատ վարժութենէ ետք հազիւ կ'ըցայ յաջողիլ, և դրամը գետինը ձգել. ուստի դուք ալ փորձեցէք և տեսէք:

ՄՏԱԻՈՐ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

Այս մեթոտը որ Գաղղիացի անուանի դաստիարակ Պ. Բէլիսիէէն փոխ կ'առնենք, կը յուսանք որ քիչ ատենի մէջ մեծ օգուտներ պիտի ընծայէ մեր պղտիկ ընթերցողաց, երբ Մեծ. ծնողք կամ դաստիարակը՝ վարը դրուած հարցումներն ընեն տղայոց, և հոն դրուած պատասխանները գոց պահանջեն անոնցմէ:

ԳԼՈՒԽ Ա.

Ի Ր Ե Ր

1.

Դասարան

ՄԱՅՐԸ:— Ի՞նչ կը տեսնես դասարանը:

ՏՂԱՆ:— Դասարանը կը տեսնեմ. գիրք, մատիտ (խուրչին խալէմ), զմելին (չախը), քանոն (ճէտվէր), գրիչ, գրասեղան, նստարան, սեւ տախտակ, կաւիճ (թէպէշիւր), կաղամար (օխայ):

2.

Եկեղեցի

Մ.— Ի՞նչ կը տեսնես եկեղեցին:

Տ.— Եկեղեցին կը տեսնեմ. խաչ, կանդեղ (խանտիլ), խորան, աշտանակ (չամտան), գրակալ, խնկաման, քչոց, ծնծղայ (ղիլ), սկիհ, բուրվառ, ամպիոն:

3.

Սենեակ

Մ.— Ի՞նչ կը տեսնես սենեակը:

Տ.— Սենեակը կը տեսնեմ. անկողին (եաթախ), սեղան (մասա), աթոռ, ճըրագ (մօմ), ժամացոյց (սահաթ), թիկնաթոռ (խօլթուխ իսկէմրիսի), պահա-

րան (տօլապ), հայելի (այնա), անկող-
կալը (եիւք), վարագոյր (փէրտէ) :

4.

Կրկնութիւն

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես տետրակ :

Տ.—Դասարանին մէջ կը տեսնեմ տետ-
րակ :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես վարագոյր :

Տ.—Սենեկին մէջ կը տեսնեմ վարա-
գոյր :

Մ.—Դիրք ո՞ւր կը տեսնես :

Տ.—Եկեղեցին և դասարանը կը տես-
նեմ դիրք :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես սկիհ :

Տ.—Եկեղեցին կը տեսնեմ սկիհ :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես անկողին :

Տ.—Սենեկին մէջ կը տեսնեմ անկողին :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես գրիչ :

Տ.—Դասարանը կը տեսնեմ գրիչ :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես կանդեղ :

Տ.—Եկեղեցին և սենեակը կը տեսնեմ
կանդեղ :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես կաղամար :

Տ.—Դասարանը կը տեսնեմ կաղամար :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես խաչ :

Տ.—Եկեղեցին կը տեսնեմ խաչ :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես թիկնաթու :

Տ.—Սենեակը կը տեսնեմ թիկնաթու :

Մ.—Ո՞ւր կը տեսնես խորան :

Տ.—Եկեղեցին կը տեսնեմ խորան :

Թէև հանդիսիս այս առաջին թուոյն
մէջ միայն երեք պատկեր դրուած է ,
սակայն կը խոստանանք յառաջիկայ թի-
ւէն սկսելով չորս կամ հինգ պատկեր
դնել իւրաքանչիւր թերթի մէջ : Այս-
պէս ընելով մեր ծախքն աւելի կը ծան-
րացնենք , սակայն վստահ ենք որ Ազ-
գայինք մեր ջանքը նկատելով իրենց
քաջալերութիւնը կը կրկնապատկեն :

Ա Ռ Ա Կ

ՄԱՆԿԻԿ ԵՒ ԹՈՉՆԻԿ

ՄԱՆԿԻԿ

Արի , եկ ինձ , սիրուն թռչնիկ ,
նայէ վանդակըս գեղեցիկ .
Քեզի համար նո՛ր քաղցեցի ,
Պտուղ ծաղիկ դեռ ցօղալի :

ԹՈՉՆԻԿ

Աշխոյժ մանկիկ , բաղդիս գոհ եմ ,
Ազատութիւնըս կը սիրեմ .
Ինձի համար իմ խեղճ բունիկ .
Հաւ քան զվանդակդ է գեղեցիկ :

ՄԱՆԿԻԿ

Սիրուն թռչնիկ , դուարթ դարնան ,
Շուտ կը հասնի տխուր վախճան .
Ի՞նչ պիտ' անես դու , երբ հովեր ,
Մերկացնեն ամեն ծառեր :

ԹՈՉՆԻԿ

Թռչիմ երթամ ի հարաւ կոյս ,
Ուր գեղեցիկ օդք են և բոյս .
Ապա դարձեալ կուգամ դարնան ,
Երգել քեզի երգ զանազան :

ՄԱՆԿԻԿ

Անտէր թռչնիկ , քեզ ո՞վ , ասա ,
Շիտակ ճամբայ ցոյց պիտի տայ .
Ծովէն անդին ի՞նչպէս կ'անցնիս ,
Կեցիր իմ քովս հանդիստ կ'ապրիս :

ԹՈՉՆԻԿ

Ո՛ր և իցէ վտանգ փորձանք ,
Հաւ է ինձի քան քու կապանք .
Իսկ անմոլար ինձի ճամբայ ,
Վերէն Աստուած ինք ցոյց կուտայ :

Հ. Ք. Ա. ԳՈՒՇՆԵՐԵԱՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ

Թե ինչպէս վարուելու է կենդանեաց հետ

Շատ մը անմիտաս կենդանիներ կան, ինչպէս ճանճ, խղունջ, (սայլանկէօղ), որդ, և դորա (դուրպաղը)։ Կան մարդիկ որ զանոնք տեսնելուն պէս կը չարչարեն և կ'սպաննեն։ Պէտք է որ այսպէս ընեն։ որովհետեւ իրաւունք է ի դուր ցաւ պատճառել որ և է արարածի մը։ Մանաւանդ որ, մարդս փոքրիկ կենդանիներու անգթութիւն ընելով իր նմաններուն ալ անգթութիւն ընելու կը սովորի, և ասանկով կամաց կամաց ամենաչար գործեր կրնայ գործել։ Երբ այսպիսի արարած մը չարչարել կամ սպաննել ուղի է կամքերնիս, պէտք է մտածենք որ եթէ մեզմէ մէկն ալ մեզի միւսնոյն բանն ընէ, պիտի հաւնինք։

Թէ որ մեր պիտոյիցը կամ հաճութեանը համար կենդանի մը կը պահենք, ըսենք թէ ձի կամ շուն մը, մեր պարաքն է աղէկ նայիլ անոր — բաւական ուտելիք և յարմար բնակարան մը տալ անոր — և կարողութենէն աւելի չաչխատցընել զայն։ Երբ ձի մը կամ էշ մը շատ ծեր կամ յոգնած կամ անօթի մնացած ըլլալուն համար ծանր կը քալէ, շուտ քալեցնելու համար զայն խարաղանելու անգթութիւն է։

Կենդանի սպաննելը ներքի է երբ այդ կերպով մեզ բանի մը պիտի ծառայէ։ Թէ և կրնանք սպաննել սակայն ի դուր ցաւ քաշել տալ պէտք է։ Ճամբան դացած ատեննին չարաչար վարելու է։ Կարելի եղածին չափ անմիջապէս սպաննելու է։ Մտադործն անգամ կրնայ մինչև աստիճան մը գթութիւն ունենալ։

Տղաներ եւ գորտեր

Խել մը տղայք կը խաղային մեծկակ լճի մը եզերացը վրայ, որուն մէջ շատ մը

դորտեր կային։ Բայց (*) խաղալով կ'զբօսնուին, և անհամար քարեր կարծակէին ջուրին մէջ, որմէ խեղճ դորտերը մեծ նեղութիւն և վտանգ կը կրէին։ Վերջապէս, դորտերուն մէջէն ամենէն քաջասիրտը՝ գլուխը ջուրին երեսէն վեր վերցունելով. «Ա՛հ, սիրելի տղայք, ըսաւ, ինչո՞ւ այսչափ շուտով անգութ ըլլալու կը սովորիք. կ'աղաչեմ, խորհեցէք անգամ մը որ ըրածնիդ թէպէտ Ձեզի համար զբօսանք մ'է, բայց Մեզի համար մահ է։

Յովնանէս եւ Յակոբ

Յովհաննէս և Յակոբ իրարու եղբայր էին. մէկը եօթն տարեկան էր գրեթէ, միւսը հինգէն պակաս։ Յովհաննէս խոհեմ և վառիկասիրտ բնաւորութեան տէր տղայ մ'էր։ Յակոբն ալ նրմանապէս բարի տղայ մ'էր, բայց շատ փոքր ըլլալովն հմուտութիւնն ու խոհեմութիւնը քիչ էր, և աւելի ստեպ չարիք կը գործէր։ Օր մը՝ այս երկու տղայք դաշտերուն մէջ պտըտելու ելան։ Երբ քալելով կ'երթային, Յակոբ թռչունի բոյն (եռվա) մը տեսաւ ցանկի (չիթ) մը վրայ։ Երբոր բոյնին մօտեցան մայր թռչունը բոյնէն թռաւ. մէջը նայելով տեսան որ երեք հատ ձագ կային, զորս մայրերնին կը կերակրէր քիչ մ'առաջ։ Յակոբ ուզեց որ ձագերը դուրս առնէ և տուն տանի։ Բայց Յովհաննէս չթողուց՝ ըսելով թէ «քիչ մ'առաջ հայրս ինձի ըսաւ որ թռչուններուն բոյնէն ձագ գողնալը չարութիւն է. թռչուններն ալ իրենց ձագերը ճիշդ այնպէս կը սիրեն ինչպէս որ մեր հայրը և մայրը մեզ կը սիրեն։ Երբոր ձագերնին յափշտակող տանող ըլլայ, այնպէս կը ցաւին ինչպէս որ մեր հայրն ու

(*) Այս այն խաղն է որ տղայք քար կը նետեն ջրին վրայ՝ այնպէս որ քարը ջրին երեսէն ցատքտելով յառաջ կ'երթայ։

մայրը պիտի ցաւին՝ թէ որչար մարդ մը մեր տունը գայ և մեզ ու մանկիկները առնէ տանի։ Ասկէ զատ, թռչունի ձագերը իրենց մօր խնամքովը միայն կրնան ապրիլ, և երբօր տղայք զանոնք կ'առնեն կը տանին, գրեթէ միշտ խեղճ ու կրակ կը մեռնին։ Աւելի աղէկ կ'ըլլայ թողուլ որ խեղճ թռչունը իւր ընտանիքը պահպանէ իւր քովը իւր բոյնին մէջ մինչև որ թռչելու և ինքզինքնին հոգալու կարող ըլլան»։ Յակոբին մտքէն այս չէր անցեր առաջ, բայց հիմա հասկըցաւ որ թռչունի մ'անգամ այսչափ նեղութիւն տալը չարութիւն է, և միտքը դրաւ որ եղբօրը խրատին հետեւի։

Գանք որ Յովհաննէսին և Յակոբին հայրը ցանկին անդիի կողմը կը գտնուէր, և այն տեղէն լսեց ինչ որ իր զաւկներն իրարու ըսին։ Ելաւ շիտակ քովերնին եկաւ, և ըսաւ. «Ձաւակներս, դուք շատ բարի տղաքներու պէս վարուեցաք, և որչափ որ ձեզի կը սիրէի ասկէ յառաջ, հիմա շատ աւելի կը սիրեմ։ Փոքրիկ թռչունի մը վիշտը՝ բազդատութեամբ խօսելով, չնչին բան մ'է. բայց այնպիսի անվնաս կենդանի մը յօժարութեամբ կողպտող տղուն չարութիւնը՝ չնչին բան մը չէ։ Այդպէս ընող տղայք կը յայտնեն թէ սիրտերնին անգութ է, և հաւանաբար աւելի անգութ պիտի ըլլան ետքէն։ Շատ կ'ուրախանամ երբ կը խորհիմ, թէ երկու հատ այնպիսի զաւակ ունիմ որ արդէն զգացին թէ թռչուններու բոյները կողպտելը չարութիւն է։»

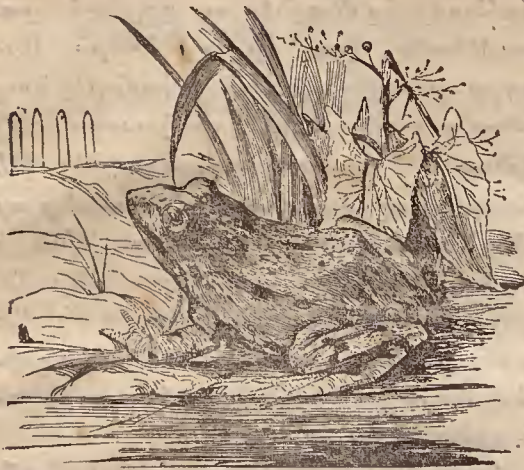
Անգուր տղայ եւ խոշորացոյց

Տղայ մը կար, որ ճանճերը անգթաբար չարչարել և մեռցնելը զբօսանք (էյլէնճէ) ըրած էր իրեն։ Թեւեռնին ու ոտքերնին կը փրցնէր. և երբ անոնք ի զուր փախչիլ կ'աշխատէին, հաճութեամբ մը վրանին կը նայէր։ Երբեմն շատ մը մէկտեղ կը ժողվէր, և մէկանց

ճղմելով կը մեռցնէր ու գործած չառութեանը վրայ կը պարծենար։ Այս բարբարոսական վարմանցը համար՝ ի զուր անոր դաստիարակը խրատ կուտար։ Չէր կրնար զան համոզել ու հաւտացնել, թէ ճանճերն ալ ցաւ կ'զգան, և անոնք ալ մեզի պէս ապրելու, ազատութիւն և հաճոյք վայելելու իրաւունք ունին։ Սնդուլ թողայն ո՛չ կը հասկնար և ո՛չ միտ դնել կ'ուզէր, երբ խեղճ ճանճերը շարժումներով իրենց հոգեվարութեան տաղնապը կը յայտնէին։

Դաստիարակը խոշորացոյց (բէրթաֆսըզ) մ'ունէր. սա գործիք մ'է որով մանր բաները խոշոր կը տեսնենք. օր մը աշակերտին ըսաւ որ առնէ խոշորացոյցը և անով նայի այն մէկ ամենագեղեցիկ և զարմանալի կենդանիին զոր պիտի ցուցնէ։ «Նայէ՛» ըսաւ, «գլխէն մինչև պոչը սև և արծաթանման գոյներով զարդարուած է, և բոլոր մարմինը սքանչելի ստեղծած կուած է։ Դիտուէ՛ վրայ երկու հատ բոցավառ աչք կան, արծաթագոյն մազերէ չըջանականերու (չէմպէր) մէջ. և մարմնոյն կոճղը կը բազկանայ երկու մասերէ որոնք իրարու վրայ կրնան ծալուիլ։ Բոլոր մարմինը փետուրներով (թիւյ) և ոսկեփայլ զարդերով պերճացած է, այնպէս որ ամենամեծ իշխանաց, զգեստներն անոր չեն կրնար հաւասարիլ»։ Տղայն իւր այս տեսածներուն վրայ զմայլած և զարմացած, անհամբերութեամբ կ'ուզէր գիտնալ թէ ինչ է այն զարմանալի կենդանիին անունը, և ինչ յատկութիւններ ունի։ Խոշորացոյցին առջեւէն մէկգլխաւուն կենդանին. և երբ լոկ աչաց տեսութեան առջև բերին, ինչ կը նայիս. ճանճ մ'էր այն, ճիշդ այնպիսի ճանճերէն զոր ինքը իւր անփոյթ անգութութեանը զոհ ըրած էր շատ անգամ։

Գ Ո Ր Տ

Գորտը (գուրպաղը) ձկանց պէս չէ, այսինքն հաւկիթէ կը ծնի։ Սակայն ձուկին ձաղը պղտիկուց ինչ ձեւ որ ունի՝ նոյն ձեւը կը պահէ նաեւ մեծ ցած ատեն։ մինչդեռ գորտի մը հաւկիթէն ելածը գորտի չնմանիր, այլ անկատար (խուսուր) կենդանի մ'է, մեծ կըլոր գլխով, երկայն պոչով, որ ձկանց պէս շնչաբաններ (նեֆէսիլիս) ունի գլխուն քովերը։ Կամաց կամաց այն անկատար կենդանիին ներսի գործարանները կը կատարելագործուին, թոքերը (ճիւր) կը կազմուին. այն ատեն ա'լ չընչաբաններուն պէտք չմնալով կը պատուին կ'իյնան։ մորթը (տէրի) կը ճեղքուի և դորտը դուրս կ'ելնէ խոշոր գլխով մը, և չորս թաթերով՝ որոնց ետեւինները առջեւիններէն աւելի երկայն են։ Գորտըն այս թաթերով կը լողայ ջուրին մէջ, իսկ ցամաքին վրայ կը ցատքտէ, որովհետեւ չիրնար քաշել։ Էնչ-էնչ-ըստեւ կենդանիներուն կարգէն է, որովհետեւ թէ՛ ջրի մէջ կ'ապրի և թէ՛ ցամաքի վրայ։ այս պատճառաւ ենչ-էնչ-ը կը կոչուի, այսինքն երկու կերպ կեանք ունեցող։ Գորտը շատ երկչոտ՝ բայց չաքաշ կենդանի է։ Չմեռը եկած ատեն լիճերուն (կէօլ) տակը նստած տիղմին

(չամուր) մէջ կը քաշուի։ Կերակուրն է միշտ (պէօճէք), որդ և պղտիկ ձուկեր։ Գորտին հանած ձայնին կ'ըսեն։

Տարակոյս չկայ որ թերթի մէջ դըրուած հանելուկներն ո՛րքան տղայքը կը զուարճացնեն, այնքան ալ անոնց միտքը կը սրեն։ ուստի յատկապէս կը խնդրենք ծնողացմէ որ իրենք չլուծեն հանելուկները, այլ թողուն որ տղայք ինքնին աշխատին լուծել, որպէս զի մտքերնին վարժուի և սրի։

Թերթի մէջ դըրուած հանելուկները եթէ մինչեւ յաջորդ թուոյն լուծող չըլդանուի, խմբագրութեան կողմէ պիտի դուրս լուծումը յաջորդ թուոյն մէջ իսկ եթէ լուծող դանուի, որուն նամակն որ կանուխ հասնի խմբագրութեան, անոր անունը պիտի նշանակուի թերթի մէջ, և լուծողին գիրք մը ընծայ տրուի հանելուկին կարեւորութեան չափով։

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ

Բոլորաճեւ տերեւ մ'եմ ես,
Ծուիկ ծուիկ գիս կը տալեմ.
Այս ջբաւեր, մէյ մ'ալ իրենց
Բէճէ համար գիս կը վառեմ։

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ազդ։ — Բարոյական վեպեր։ Որք տղան։
— Զուարճալի խաղեր։ — Մտաւոր վարժութիւն։ — Առակ։ Մանկիկ եւ Թոյնիկ։ — Բարոյական դասեր։ Ի՞նչպէս վարուելու ե կենդանեաց հետ։ Տղաներ եւ գորտեր։ Յովհաննէս եւ Յակոբ։ Անգոստ տղայ եւ խոշորացոյց։
— Գորտ։ — Հանելուկ։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄՐԱԳԻՐ
Թ. Թ. ՊԱՐՈՆԵՆՆ Ս. Ղ. ԵՒ ԵԱԶՄԱՃԵԱՆ

ՊՏԱԳՐ. Ս. Ղ. ՊԱՐՏԻԶՊԱՆԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐ
Րիգա փաշա խան քիւ 3